

cognitive-oriented, active-oriented and personality-oriented, which are used at preparation of modern specialists.

Keywords: personality, creative, potential, motivation, motivation sphere, teaching, education, technology of teaching, psychological structure.

Король А.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЗНОСИН

Аналізується роль та значення інформатизації міжнародних зносин, що розглядається як чинник їх демократизації; підкреслюється, що інформація інспірує (ї стимулює) суттєві зміни в систему міжнародних відносин, сприяє їх трансформації у бік демократизації; автор виходить з того, що найважливішою умовою існування демократії є публічність політики, тобто гласність і відкритість будь-якої політичної дії; громадяни мають право знати про дії та наміри політичних сил, органів державної влади; вони повинні впливати на процеси створення і реалізації законів, якість роботи державного апарату, рівень освіченості і громадянської самосвідомості політиків, які приймають політичні рішення; остання повною мірою має реалізовуватись в системі міжнародних зносин; інформація робить міжнародні зносини відкритими, а тому інформаційне забезпечення міжнародних зносин є однією з головних умов їх демократизації.

Ключові слова: людина, політика, міжнародні зносини, культура, інформаційні ресурси, демократія.

Підкреслюючи роль інформатизації для розвитку системи міжнародних зносин, слід мати на увазі, насамперед, значення інформаційного ресурсу як чинника їх демократизації. Не заперечуючи традиційного вислову про те, що «володіння інформацією посилює володіння світом», зауважимо, інформація не тільки посилює владу, але й сприяє поглибленню взаємного порозуміння, зміцненню довіри, а відтак – демократизації міжнародних зносин як головної тенденції їх розвиток у сучасному глобалізованому світі. Зупинимось на розгляді цих процесів більш детально.

Проблемами впливу інформаційного суспільства та інформатизації на соціальні та політичні процеси займались українські (В. Даніл'ян, А. Колодюк, Є. Макаренко, О. Соснін, О. Губерський, О. Білорус) та зарубіжні (М. Маклюен, М. Кастельс, Ж. Бодрійяр, Дж. Най,

О. Тоффлер, А. Барт, Ф. Фукуяма, П. Джарвіс, Л. Лейдерсдорф, У. Бек) дослідники. Відкритість та транспарентність як базову властивість політичної влади під впливом інформатизації у вітчизняній політичній науці досліджують Є. Тихомирова, Е. Афонін і О. Суший, О. Яцунська, І. Піголенко, Т. Берегой. Серед дослідників демократизації та її форм в глобальному світі можемо згадати Р. Арона, С. Хантінгтона, Д. Хелда, Ф. Закарія, У. Бека, Дж. Розенау, Ю. Хабермаса.

Виходячи з загальнотеоретичного визначення, політичний процес глобального рівня можна розглядати як сукупність взаємодій глобальних акторів – інтеграцію, співпрацю, суперництво, боротьбу, які націлені на отримання більш вигідних позицій на світовій арені відповідно до своїх інтересів (ширший доступ до природних, економічних, військових, інформаційних, технологічних ресурсів, збереження та закріплення позицій тощо) [3, 74]. Дослідники міжнародних відносин одноставно вказують на суттєві зміни в цій сфері під впливом глобалізації. Наразі безумовною хоча і порівняно новітньою детермінантою міжнародних відносин, яка уможливила злиття регіональних взаємодій між державами у глобальний світовий процес, є розвиток технологій (у тому числі транспорту, комунікацій, зв'язку). На думку Дж. Сороса: «глобалізація та становлення інформаційного суспільства виступають двома боками, аспектами єдиного процесу, під знаком якого проходить сучасний етап історії людства» [9, 58]. На підтвердження цього, Дж. Розенау пропонує комбінацію двох основних чинників глобалізації – появи інформаційного суспільства і суспільства знань, а також закладене в них усунення відстаней і кордонів, як наслідок – помноження транснаціональних установ і організацій. «Саме технологія, – аргументує Дж. Розенау, – усунула географічні і соціальні простори за допомогою надзвукових літаків, комп'ютерів, супутників Землі і багатьох інших відкриттів, що дозволяють сьогодні все більшої кількості людей, ідей і товарів швидше і впевненіше переборювати час і простір, ніж абикколи» [3, 74].

Означені зміни стосуються, насамперед, ролі держав в міжнародних відносинах, збільшенням інформаційної відкритості міжнародної політики та інтенсифікації взаємодій в цій сфері під впливом інформатизації. Урядова інформація і навіть військова розвідка більше не можуть конкурувати із ЗМІ в швидкості передачі інформації. Як наслідок – кожна дія, що здійснюється демократичними країнами заради своєї безпеки (чи то військова операція чи ні), в майбутньому буде відбуватись в новій обстановці – нав'язливої уваги

ЗМІ. Взагалі зміна ролі ЗМІ в сучасному інформаційному суспільстві є однією з найбільш значимих. В цілому зміна ролі ЗМІ в сучасних політичних комунікаціях є досить показовою для постіндустріального суспільства, що формується, та характеризує певну розгубленість державних інституцій в нових умовах кардинальної зміни ролі та напрямів комунікацій. Відбувається процес створення нових політичних акторів та зміни ролі старих елементів політичних комунікацій.

В умовах постійних світових фінансово-економічних криз, революцій та воєн, а головне – тотальної недовіри народу до національних політичних лідерів та управлінських еліт, у суспільстві завжди виникала зростаюча потреба у змістовній інформації. Вона, поперше, позбавляла націю моральної втоми, ідейного сум'яття та жорсткого тиску з боку держави. Під впливом знань суспільство відновлювало природний цикл інновацій, обов'язково вказуючи на ті елементи життя, що вже віджили, не підходять або повністю дискредитували себе. Саме за таких умов із середини ХХ ст. змістовна інформація, наука та освіта всюди ставали найважливішим ресурсом розвитку країн і суспільств. Саме тоді провідні держави поставили за мету вибудувати суспільства, які сьогодні еволюціонують до «суспільства знань». Перехід до нового економічного та соціально-культурного облаштування набув у них ознак релігії майбутнього і став для багатьох настільки важливим, що більшість громадян практично постійно перебуває в «онлайні». Інформація для них є реальною, майже фізично відчутною силою, перетворюючись в інформаційний ресурс розвитку. На сьогодні вона набула такого ж значення для держав, як природні, фінансові, трудові та інші матеріальні ресурси. Їхній вплив на розвиток держав, суспільств, громадян є більш значимим та ефективним економічно, ніж політичний, промисловий і навіть військовий.

Дійсно, інформація є стратегічним продуктом держави у ХХІ ст., а інформаційно-культурна складова, за словами З. Бжезинського, є однією із базових засад її могутності й авторитету [2, 12]. Тому інформаційна політика в свою чергу має охоплювати як внутрішні так і зовнішні аспекти діяльності держави і бути при цьому складовою частиною її геополітики. Зокрема внутрішньополітичний аспект держави спрямований на задоволення інформаційних потреб суспільства, оптимізації державного управління, а зовнішньополітичний у свою чергу спрямований на просування інтересів країни у світі та формування її позитивного іміджу. На думку експертів розумне користування інформацією у межах розвинутої

інформаційної сфери вирішальною мірою визначає основоположні засади політики держави [12, 156]. Сьогодні з упевненістю можна говорити про те, що від якості інформаційної політики держави цілком залежить вирішення політичних, економічних та соціальних задач.

Інформаційні ресурси як стратегічна категорія міжнародних відносин визначають роль і місце кожної держави у світовій ієрархії, тому проблема міжнародного співробітництва в інформаційній сфері набуває глобального значення. Інформаційний фактор є чинником міжнародних впливів, інструментом дипломатії та глобальної стратегії світового порядку. Інформаційна та комунікаційна революції суттєво змінили всі аспекти міжнародного співробітництва. Їх вплив помітний у ставленні до інформації, у методах прийняття рішень, у засобах освіти та характері управління. Інформації є рушійною силою, що сприяє порозумінню між культурами і розширенню участі людей у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя.

Створення глобальної інформаційно-комунікаційної мережі Інтернет взагалі виявилось ключовим механізмом трансформації сучасного світоустрою. Він поступово і послідовно переміщує нас до життя у віртуальному комп'ютеризованому середовищі. Не тому, що це «ірреальний», «фіктивний» світ, а тому, що у штучно сконструйованому просторі створено мінімальну кількість перешкод для поширення та циркуляції інформації. У процесі опанування віртуальним простором виявилось, що Інтернет як інформаційно-комунікаційне середовище сформовано таким чином, що містить у собі особливу ціннісну матрицю. Про неї користувач може й не знати, але, потрапляючи туди, він автоматично починає діяти за її принципами.

М. Кастельс – один із ключових теоретиків інформаційного та мережевого суспільства, чітко позначив чотири субкультури, які лягли в основу Інтернету [5]. Його створювали військові, академічне співтовариство, хакери та фахівці з ризикованих венчурних інвестицій. Військові як чітко структуровану мережу зв'язку, підприємці надали їй дух вільної ініціативи й ідею щодо майбутнього розвитку, а академічне співтовариство, яке завжди було за необмежений обмін інформацією й право висловлювати свою точку зору, їх підтримало. Хакерське співтовариство довело ідею свободи інформації до абсолюту. Таким чином, віртуальне середовище на початку XXI ст. почало стрімко формувати особливий тип сучасної людини, яка переносить свої навіть інфантильні ідеї та правила комп'ютерних ігор на реальне життя, обумовлюючи сьогодні не лише протестні настрої в суспільстві, а й змінюючи культуру та цивілізаційні орієнтири людства.

Саме тому до процесів технологій і засобів інформатизації, розвитку інформаційно-комунікаційної сфери нині привернуто особливу увагу не тільки з боку державних інститутів України, а й спецслужб іноземних держав, міжнародних кримінальних угруповань різного масштабу, які намагаються взяти під контроль світові та національні трафіки проходження інформації між світовими науково-технічними та економічними центрами незалежно від відстані, долаючи безліч комунікаційних бар'єрів. Інформаційна сфера дедалі більше перетворюється на арену міжнародного суперництва (конкуренції), протиправних дій, соціальних та етнічних конфліктів, створює загрози національним інтересам при реалізації законних інтересів особистості, суспільства і держави [10].

Нові тенденції глобалізації світового господарства, обумовлені впровадженням інформаційних технологій, різке збільшення капіталовкладень (інвестицій) в інформаційний сектор, гостра міжнародна конкуренція транснаціональних корпорацій на світових ринках інформаційних продуктів і послуг, політичні взаємовпливи визначають об'єктивний зв'язок процесів глобалізації комунікації із станом економічного розвитку суб'єктів міжнародних відносин, доводять необхідність формування міжнародних підходів до збалансованого переходу світової економіки на рівень високих технологій [7, 9]. Таким чином, пріоритетним завданням постіндустріального суспільства є принципово новий спосіб організації технологічної сфери, детермінований створенням високоінтелектуальних технологій, тобто нового соціального зразка, що є результатом «другої індустріальної революції», яка в основному ґрунтується на суперкомп'ютерних, оптоволоконних, нано- і мікроелектронних технологіях. До інформаційних сфер належать засоби масової інформації, телекомунікації та зв'язку, глобальні комп'ютерні мережі, індустрія різних інформаційних послуг [4, 4].

Крім того, суттєві зміни відбуваються в сфері політичного – в розповсюдженні демократії як форми політичного режиму та світової моделі міжнародних взаємодій. Найважливішою умовою існування демократії є публічність політики, тобто гласність і відкритість будь-якої політичної дії. Громадяни мають право знати про дії та наміри політичних сил, органів державної влади. Вони повинні впливати на процеси створення і реалізації законів, якість роботи державного апарату, рівень освіченості і громадянської самосвідомості політиків, які приймають політичні рішення [13, 91]. Зокрема, публічна політика в сучасних умовах – це форма політичного процесу, який реалізується в публічному просторі, підтримується інформаційно-комунікаційними

та іншими видами ресурсів, представлений цілісним комплексом вертикальних і горизонтальних взаємодій його учасників. Публічна політика стає специфічною формою комунікації суб'єктів політичного процесу, яка дає змогу активізувати участь громадян у формуванні, виробленні та реалізації політичного курсу. Варто зазначити разом із С. Телешуном, що публічна політика – це особливий вид комунікації, який не є сферою боротьби за завоювання влади [11].

З цієї точки зору будь-яка держава є відкритою системою, яка задіяна в кругообігу інформації. І якщо не буде відбуватися природний обмін в інформаційному просторі, то система руйнується. Завдання політики на інформаційному рівні керування процесом обміну. Останній не є хаотичним і підпорядковується цілком визначеним законам, один з яких можна сформулювати таким чином: інформація не викидається в інформаційний простір довільним способом, а посилається передусім туди, де вона необхідна і її здатні прийняти [8].

Таким чином, однією з необхідних характеристик влади на сучасному етапі розвитку суспільства і держави являється прозорість (від англ. «прозоро очевидно»). Значення поняття «прозорість» визначає поінформованість громадян з приводу прийняття політичних рішень, інформаційну відкритість соціальних, економічних та політичних процесів. Компонентами прозорості є нормативний – законодавче закріплення прозорості та відкритості владних інституцій, інституціональний – наявність організаційних структур – форм, механізмів, процедур як влади так і громадянського суспільства (двох рівнів – внутрішній – між самими органами влади і зовнішній – між владою і громадянами) та особистісний – прозорість і відкритість діяльності посадових осіб, що передбачає відповідний рівень політичної культури, етики і професіоналізму [1, 125]. Розвиток прозорості та відкритості є закономірним проявом поширення процесів демократизації у світі. Більшість документів прийнято за останні 20 років, а також відповідно на вимоги міжнародних організацій, засобів масової інформації та міжнародних кредиторів.

Зараз відкритість – це вимушена необхідність для держави, яка працює в інформаційному просторі на рівні з іншими джерелами інформації. Якщо не наповнювати цей простір об'єктивною інформацією, його наповнять інші. Цифрова дипломатія якраз і покликана оперативно надавати адекватну інформацію, спростовувати некоректні відомості, підтверджувати відомості з офіційних джерел. Міжнародний досвід свідчить, що вже накопичено значний арсенал

методів і прийомів цифрової дипломатії, які можуть бути використані для вирішення зовнішньополітичних завдань.

Інформатизація суспільства докорінно змінила як сам процес та методи державного управління, так і менеджмент у сфері бізнесу й комерції. Якщо раніше в традиційному трикутнику методів – переконання, заохочення та примус – головними прийнято було вважати примус та заохочення, то в сучасних правових умовах розвитку суспільства, на тлі підвищення суспільної активності індивідів на перше місце виходить саме метод переконання [6, 52]. Саме тому підвищення довіри стає одним із аспектів як внутрішньополітичної легітимності управління, так і міжнародної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Берегой Т.* Європейські стандарти регіональної політики та проблеми їх впровадження в Україні // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць ДРІДУ. – Вип. 2 (28). – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. – С. 123-130.
2. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы). / [пер. с англ. О.Ю. Уральской]. – М. : Междунар. отношения, 2009. – 280 с.
3. *Біденко Ю. М.* Суб'єкти політичного процесу глобального рівня та Україна: деякі тенденції // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Питання політології». – Харків, 2008. – № 796. – С. 73-78.
4. *Бутузов В. М.* Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку : [наук.-практ. коментар] / В.М. Бутузов, С.Л. Остапеч, В.П. Шеломенцев ; [Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України]. – К. : Міністерство внутрішніх справ України, 2005. – 87 с.
5. *Кастельс М.* Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе/ [пер. с англ. А. Матвеева]. – Екатеринбург : У-Фактор – 328 с.
6. *Кормич Б. А.* Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України : [монограф.]. – Одеса : Юридична література, 2003. – 472 с.
7. *Макаренко Є. А.* Інформаційне суспільство: політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО: [монограф.]. – К. : Наша культура і наука, 2001. – 385 с.
8. *Олійник О. В.* Політико-правові аспекти формування інформаційного суспільства суверенної і незалежної держави /

- О.В. Олійник, О.В. Соснін, Л.Є. Шиманський [Електронний ресурс]. // Держава і право. – 2001. – № 13. –Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/book/Sosnin2.html>.
9. *Сорос Дж.* Джордж Сорос про глобалізацію / [пер. з англ.]. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. – 173 с.
 10. *Соснін О.* Про обумовленість радикальних змін у розумінні владою і суспільством права громадян на інформацію [Електронний ресурс] // Зовнішні справи. – 2014. – № 9 – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/pro-obumovlenist-radikalnikh-zmin-u-rozuminni-vladoju/#sthash.upmeD2Zg.dpuf>.
 11. *Телешун С. О.* Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії [Електронний ресурс] // Трибуна. – 2010. – № 7–8. – Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html>.
 12. *Чиж І. С.* Інформаційний простір: як жити і діяти в ньому Українській державі // Стратегічна панорама. – 2002. – № 4. – С. 156-165.
 13. *Шпортько О.* Поле публічної політики // Політичний менеджмент. – 2010. – № 5 (44). – С. 90-96.

Король А. Информатизация как фактор демократизации международных отношений..

Анализируется роль и значение информатизации международных отношений, что рассматривается как фактор их демократизации; подчеркивается, что информация инспирирует (и стимулирует) существенные изменения в систему международных отношений, способствует их трансформации в сторону демократизации; автор исходит из того, что важнейшим условием существования демократии является публичность политики, то есть гласность и открытость любой политического действия; граждане имеют право знать о действиях и намерениях политических сил, органов государственной власти; они должны влиять на процессы создания и реализации законов, качество работы государственного аппарата, уровень образованности и гражданского самосознания политиков, которые принимают политические решения; последняя в полной мере имеет реализовываться в системе международных отношений; информация делает международные отношения открытыми, а потому информационное обеспечение международных отношений является одним из главных условий их демократизации.

Ключевые слова: человек, политика, международные отношения, культура, информационные ресурсы, демократия.

Korol A. Computerization as a factor in the democratization of international relations.

The role and importance of information in international relations, which is seen as a factor of democratization; stresses that inspires information (stimulates) significant changes in the system of international relations contributes to their transformation towards democratization; the author proceeds from the fact that the most important condition for the existence of democracy is public policy, that is, transparency and openness of any political action; citizens have the right to know about the actions and intentions of the political forces, public authorities; they need to influence the processes of creation and implementation of laws, the quality of work of the state apparatus, education and civic consciousness of politicians who make political decisions; the latter is fully implemented in the system of international relations; Information does open international relations, and information support because of international relations is one of the main conditions of their democratization.

Keywords: people, politics, international relations, culture, information resources, democracy.

Богданова Н.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ
ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ**

У статті визначено, що основними чинниками формування культури життєтворчості особистості є: соціокультурне середовище, сім'я, освіта, засоби масової інформації, виховання і самовиховання. Обґрунтовано вплив зовнішніх чинників на формування життєтворчих потенцій особистості, а також їх нерозривний взаємозв'язок з її внутрішнім духовним світом. Підкреслено, що зовнішні чинники є найважливішими складовими успішного процесу соціалізації особистості. Встановлено, що всі ці явища здатні впливати на формування особистості саме у тій мірі, в якій вона сама докладає творчих, морально-вольових зусиль щодо активного сприйняття і перетворення їх впливів. Доведено, що загальною особливістю різних чинників, які впливають на формування та розвиток особистості, є те, що всі вони спрямовані на вироблення в людині активно-діяльної позиції щодо універсальних, світоглядно-ціннісних орієнтирів і творчо-гармонійного ставлення до об'єктивного середовища.

Ключові слова: соціокультурне середовище, сім'я, освіта, засоби масової інформації, виховання, самовиховання, самоцінність, соціалізація, культура життєтворчості особистості, формування і розвиток особистості, самостановлення, самотворчість, самовдосконалення, педагогі, духовність.